

gia meritorum, tuis nobis succurre præsidiis ». Item in canone post consecrationem : « Intra quorum nos consortium non aestimator meriti, sed veniæ quæsumus largitor admittite ».

Similia passim leguntur in Patribus, S. Joannes Chrysostomus homil. 21. in Genes. ant. med. « Oportet », inquit, « in virtute, et recte factis spem salutis habere, immo neque in illis multum de se sentire, sed tunc magis humilem et modestum esse, cum magnas virtutum divitias congerere possumus. Sic enim et ipsi collectas divitias custodiamus et gratiam Dei nobis conciliabimus. Enim vero propter hoc et Christus discipulis dicebat : Cum feceritis hæc omnia, dicite, servi inutiles sumus ». Item homil. 3. in illud : « Elatum est cor Ozia », sub initium : « Nihil », inquit « perin degignit superbiam, ut bona conscientia, nisi advigilemus. Unde et Christus sciens quod post benefacta nos hic morbus adoritur dicebat discipulis, cum omnia feceritis, dicite, servi inutiles sumus ». Item homil. 3. in Matth. « Noli », inquit, « mercedem respicere, ut accipias mercedem. Tu salvari te per gratiam confitere, ut se ille tibi debitorem fateatur; nec modo pro operibus tuis, sed etiam pro hac æquanimitate. Quando enim aliqua præclare fecerimus, habemus eum debitorem ob res bene gestas : quando vero nihil arbitramur nos operatos, egregium amplius etiam ob talem meremur affectum, quam propter opera ipsa, quæ fecimus. Minimum itaque de se sensisse, tam magnum est, quam maximas res fecisse ».

Sanctus Ambrosius, ut in ejus vita scribit Paulinus, sub mortem ita locutus fertur ad cives Mediolanenses : « Non sic vixi, ut me pudeat inter vos vivere : nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus ». Quæ verba sanctus Augustinus (ut in ejus vita Possidonius refert) vehementer mirari et laudare solebat ; ideo siquidem Ambrosium dixisse affirmabat : « Nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus », ne crederetur præfidens de suis purgatissimis moribus præsumpsisse. Sciens enim Ambrosius examen æquitatis divinæ, magis de bono Domino, quam de suis meritis confidebat.

Ipse quoque sanctus Augustinus lib. III. contra Cresconium, cap. 80. « Ad existimationem », inquit, « hominum magna festium qui me noverunt, suppetit copia : ad Dei vero conspectum sola conscientia, quam contra vestras criminationes, cum intrepidam ge-

ram; non me tamen sub oculis omnipotentis justificare audeo, magisque ab illo effluentem misericordiæ largitatem, quam judicis summum examen expecto ».

Sanctus Gregorius lib. IX. Moralium cap. 17. « Si scimus », inquit, « bona quæ agimus ad elationem ducimur ; si nescimus minime servamus. Quis enim aut de virtutis suæ conscientia non quantulumcumque superbiat? aut quis rursus bonum se custodiat, quod ignorat ; sed contra utraque quid superest, nisi ut recta quæ agimus sciendo nesciamus, ut hæc et recta aestimemus, et minima, quatenus et ad custodiam sensifecet animam scientia rectitudinis, et in tumorem non elevet aestimatio minorationis ».

S. Bernardus serm. 9. in Psalm. « Qui habitat : Prætendat, inquit, alter meritum, sustinere se jactet pondus dici, et æstus ; mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam ». Item in Cant. serm. 68. « Perniciosa paupertas penuria meritorum : præsumptio autem spiritus fallaces divitiæ. Et ideo divitias et paupertatem ne dederis mihi, Domine, ait Sapiens : Fœlix Ecclesia cui nec merita sine præsumptione, nec præsumptio absque meritis deest. Habet merita, sed ad promerendum, non ad præsumendum ». Idem in epist. 42. scribit, utilissimum esse coram Deo, non justitiam prætereundere, sed misericordiam postulare. Et in epist. 310. quam in ipsa pene morte constitutus dictavit : « orate », inquit, « Salvatorem, ut tempestivum jam exitum non differat, sed custodiat : curate munire votis calcaneum nudum meritis ». Ubi sanctus Bernardus ex conscientia bonæ vitæ optat, non differri diutius mortem suam; et tamen adeo non confidebat in meritis, ut existimaret, se nudum esse meritis.

Denique, his accedit ratio manifesta. Vel enim habet homo vera merita, vel non habet ; si non habet, perniciose fallitur, sequé ipse seducit, dum in falsis meritis confidit. Istæ enim sunt fallaces divitiæ apud S. Bernardum, quæ veras impediunt. Si vero habet, nihil perdit ex eo, quod ipse ea non intuetur et in solo Deo confidit. Deus enim ea bene novit, et intuetur, nec irremunerata esse patitur, ut pulchre docet S. Joannes Chrysostomus hom. 38. ad populum Antiochenum. Habemus igitur quatenus in bonis meritis fidendum, aut non fidendum esse videatur.

CAPUT VIII.

Licet esse operari bona opera intuitu mercedis æternæ.

Altera quæstio est de intuitu mercedis ; liceatne operari opera bona intuitu mercedis æternæ. Joannes Calvinus in lib. III. Instit. cap. 16. §. 3. et cap. 18. §. 2. negare videtur operandum esse intuitu mercedis, et quoniam negare non potuit, Scripturas interdum hortari homines ad bonum spe mercedis, addit, saltem non esse a tali exhortatione ducendum exordium. In Antidoto quoque Concilii, sess. 6. can. 31. dicit, Apostolum ad Ephes. 1. longe aliam doctrinam tradere de intuitu mercedis, quam Concilium faciat. Fuit etiam in Catalonia quidam Bugarius publice damnatus, ut Bernardus Lutzemburgensis in suo Catalogo refert, quod diceret, opera bona vitari, si fierent intuitu mercedis æternæ.

Contrariam doctrinam tradit Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 11. et can. 31. ubi tamen non dicit Concilium, operandum esse tantum affectu mercedis, ut Calvinus in Antidoto significat, cum contra ipse asserit, non tantum affectu mercedis operandum esse. Hæc enim sunt verba Concilii, cap. 11. « Constat eos orthodoxæ religionis doctrinæ adversari, qui statuunt, justos peccare, si suam ipsorum socordiam excitando, et sese ad currendum in stadio exhortando, cum hoc ut in primis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur æternam ». Ubi clare videmus, non tantum, nec præcipue amore mercedis operandum esse ex doctrina Concilii, sed primum quidem propter gloriam Dei, deinde etiam propter mercedem felicitatis æternæ. Quam doctrinam ex Scripturis et Patribus, et ipsa naturali ratione probabimus.

Primum igitur Christus ipse Matth. IV. prædicationem suam ita exorsus est : *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum.* Item Matth. V. Instructionem Apostolicam inchoavit : *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum* (1). A simili spe regni cælorum exordium sumpsit Jo. Baptista Matth. III. ab eodem jussit Chri-

stus, Matth. X. ut Apostoli exordirentur. Quid igitur est, quod Calvinus dicit, non esse ducendum exordium a promissione mercedis? utrum, quæso, Christus, et ejus præcursor, et Apostoli falluntur, an Calvinus errat?

Secundo, habemus Christi non solum exhortationem, sed etiam præceptum, Matth. VI. *Primum quærite regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.* Et Luc. XVI. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Simile est Apostoli præceptum I ad Corinth. IX. *Debet in spe, qui cravat, arare, et qui triturat, in spe fructus percipiendi* (2).

Tertio, habemus exempla Sanctorum, in Ps. CXVIII. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem* (3). Neque obstat, quod in Hebræo habetur, *לְקַבֵּל לְעוֹלָם*, id est, in æternum finis, sive merces. Nam idem est sensus ; est enim ac si dixisset, quoniam merces, quam expecto, sempiterna erit. Quod expressit Ecclesiasticus cap. XVIII. cum ait : *Ne verearis usque ad mortem justificari, quoniam merces Dei manet in æternum.* Itaque non solum Septuaginta viri verterunt, *propter retributionem* ; sed etiam S. Hieronymus, reddidit, *propter æternam mercedem.* Aliud exemplum est ad Heb. XI. *Moses grandis factus, negavit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias aestimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi; aspicebat enim in remunerationem.* Aliud exemplum est ipsius Apostoli ad Philipp. III. *Ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis in Christo Jesu* (4).

Quarto, habemus cohortationes Apostoli plurimas. Nam I ad Corinth. IX. ait : *Sic currite, ut comprehendatis.* Ad Galat. VI. *Bonum autem facientes non deficiamus : tempore enim suo metemus.* Ad Coloss. III. *Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis* (5).

Quid autem Calvinus sibi velit, cum contra allegat primum cap. ad Ephesios, penitus nescio. Nihil enim est in eo capite, quod vel imaginem præ se ferat argumenti adversus sententiam nostram. Contra autem illud est, quod Apostolus orat Deum, ut illum

(1) Matth. IV, 17; ibid. V, 3. — (2) Math. VI, 33; Luc. XVI, 9; I Cor. IX, 10. — (3) Ps. CXVIII, 112. — (4) Eccl. XAII, 2; Heb. XI, 25; I Th. III, 4. — (5) I Cor. IX, 24; Gal. VI, 9; Col. III, 23.

Ephesiorum mentes, ut sciant quæ sit spes vocationis ejus et quæ divitiarum gloria hereditatis ejus in Sanctos. Quæ oratio Apostoli eo tendit, ut Ephesii, cognita præmii magnitudinis, prompti ad bona opera faciendâ, et mala omnia pro Christo ferenda reddantur.

Addamus his etiam testimonia Patrum. S. Cyprianus in libro de exhortatione Martyrii, cap. ult., posteaquam docuit, quam magnum præmium in cœlo Martyres maneant: « Has cogitationes, quæ persecutio potest vincere? quæ possunt tormenta superare? Et infra: « Hæc oportet mente contemplari, et cogitatione; hæc die ac nocte meditari. Si talem persecutionis dies Christi militem invenit, vinci non potest virtus ad præmium prompta ».

Sanctus Ambrosius in cap. xv. Luc. tractans illud: « Quanti mercenarii etc. » distinguit bonos mercenarios a malis mercenariis: malos autem esse dicit, qui serviunt Deo propter lucella honorum temporalium. Ex quo sequitur, ut boni sint, qui serviunt propter lucrum mercedis æternæ.

Sanctus Hieronymus lib. II. in Jovin. disserens contra quartam propositionem: « Ideo, inquit, Paulus hoc facit, ut plus laborans, plus etiam mercedis accipiat ».

S. Augustinus in Psalm. cxx. super illud: Dominus protectio tua super manum dexteram tuam: « Quid est, inquit, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua? id est, quando facis opus bonum, propter viam æternam fac. Nam si opus bonum in terra propterea feceris, ut terrena tibi cibum dent, scit sinistra tua quid faciat dextera tua, misericordisti dexteram sinistræ. Noli facere, nisi propter vitam æternam, ideo fac, et securus facies. Hoc enim mandavit Deus. »

Sanctus Gregorius homil. 13. in Evangelia: « Nec castitas, inquit, magna est sine bono opere, nec opus bonum est aliquid sine castitate. Sed si utrumque agitur, restat, ut quisquis ille est, spe ad supernam patriam tendat, et nequaquam se a vitiis pro mundi hujus honestate contineat ».

Neque desunt ad rem eandem confirmandam optimæ rationes. Primum enim, si vita æterna est finis fidei, et operum justorum, ad Roman. VI. *Habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam;* et I Pet. I. *Ut reportetis finem fidei vestræ,*

(4) Rom. VI. 22: I Pet. I. 9.

salutem animarum vestrarum (1), quis ambigere potest, liceatne vitam æternam intueri, atque ad eam opera bona dirigere, cum certo constet, finem spectandum esse inter operandum, atque ad eum media omnia esse referenda?

Deinde, si licet propter metum gehennæ continere manum, et oculos, et cor ipsum a peccato, et mandata legis implere, ut in I. lib. probatum est, cur non magis licebit idem facere, propter spem felicitatis æternæ?

Adhæc, non vitiantur poenitentia, et Sacramentorum perceptio, cum ista fiunt causa obtinendæ gratiæ Dei: cur ergo vitiantur opera bona, si fiant causa obtinendæ beatitudinis, quæ est gratia consummata, atque perfecta?

Postremo, licet omnium consensu in operibus temporalibus spectare temporalem finem, ut pharmacum sumere gratia sanitatis, arare et serere spe fructus percipiendi; currere, vel decertare in stadio causa obtinendæ victoriæ. Cur igitur non liceat in opere spiritali, in cursu, et certamine ab ipso Deo proposito, ad bravium supernæ vocationis attendere?

CAPUT IX.

Solvuntur objectiones.

Neque argumenta, quæ contra objiciuntur, aliquid probant. Primum objicitur testimonium Domini, qui Joan. x. mercenarios reprehendit. Secundo, additur testimonium S. Bernardi in lib. de diligendo Deo, sic loquentis: « Non sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmii intuitu diligendus sit. Vacua namque vera charitas esse non potest, nec tamen mercenaria est ». Tertio, testimonium S. Thom. qui in 2. 2. quæst. 19. art. 4. ad 3. scribit, amorem mercenarium cum vera charitate non posse consistere. Quarto, quod servile, ac sordidum videatur operari propter mercedem. Quinto, quod Deus amore amicitiae, non amore concupiscentiæ diligendus sit.

Ad primum, secundum, et tertium, respondeo, mercenarios proprie non vocari, nisi qui mercedem solam, aut præcipue intuentur. Isti enim sunt, qui si merces nulla

præsto esset, Domino non servirent. Isti etiam sunt, qui viso lupo fugiunt et dimitunt oves; quoniam non pertinet ad eos de ovibus, id est, non ovium salutem, sed propriam tantum utilitatem propositam habent. Hos igitur Dominus reprehendit: nec non S. Bernardus et S. Thomas. Nos vero non dicimus, in bonis operibus solam, aut præcipue spectandam esse mercedem, sed Deum, ejusque gloriam, tamquam ultimum finem, mercedem autem, ut finem secundarium, qui propter Deum, ejusque gloriam expectatur. Cupimus enim Deum videre, atque ex ea visione felices effici, ut tanto ardentius et securius Dominum diligamus.

Ad quartum respondeo, servile ac sordidum esse intueri mercedem opere ipso, et labore viliorum; quod faciunt, qui propter temporalia lucra præcipue Deo serviunt, aut ecclesiastica et spiritalia ministeria obeunt. At spectare mercedem eminentissimam, quæ in ipsius Dei visione consistit, non potest esse sordidum, aut servile, sed nobilissimum ac regium. Et quamvis ne ipsa quidem vita æterna sit appetenda, plusquam Dei gloria, et vitiosus amor esset, magis beatitudinem propriam amare, quam Deum, tamen incomparabiliter turpius et periculosius est temporalem mercedem intueri, quam æternam, non solum quoniam (ut diximus) merces temporalis opere ipso vilior est, sed etiam quoniam temporalis mercedis amor impedit amorem Dei, revocat a Deo, implicat terrenis; amor autem mercedis æternæ, quæ in Dei visione posita est, cum Deo conjungit, avellit a rebus terrenis, purgat animam a pravis cupiditatibus, excitat ad custodiam mandatorum Dei. Denique vix contingere solet, ut aliquis ardentem appetat videre Deum, nisi quia ardentem amat ipsum Deum amore amicitiae, ita ut cupiat eum videre, quia diligit eum, non quia diligit se.

Atque hinc est, quod Sancti, cum detestantur amorem mercenarium, semper loquantur de amore temporalium commodorum. Vide Sanctum Ambrosium lib. VII. in Lucam, in cap. 15. sanctum Hieronymum lib. VI. in Isaiam, prope finem, sanctum Augustinum tract. 46. in Joannem, sanctum Gregorium homil. 14. in Evangelia. Hinc etiam S. Bernardus in lib. de diligendo Deo dicit: « Anima amans Deum, aliud præter Deum, præmium non requirit, aut si aliud requirit, illud pro certo, non Deum diligit ».

Ad quintum respondeo: Amorem concupiscentiæ proprie dici, cum potissimum quis diligit alterum propter se, non propter illum. Nam si quis diligit amicum, præcipue propter ipsum, etiamsi secundo mercedem operis ab illo expectet, non est amor concupiscentiæ, sed amicitiae.

CAPUT X.

Ad meritum constituendum requiri liberum voluntatis arbitrium.

Sequitur altera pars disputationis de merito, in qua discutiendum est, « quæ sint, et quot necessariae conditiones, ut aliquid opus dici possit vere ac proprie meritum felicitatis æternæ ». De hoc enim potissimum quaerimus. Videntur autem septem omnino conditiones requiri, quarum tres conceduntur ab omnibus, aliæ quatuor in controversia sunt.

Prima conditio est, ut sit opus bonum. Mala enim opera merentur quidem, sed poenam, non præmium. « Quæ mala sunt, non coronat Deus », inquit Augustinus de gratia, et libero arbitrio cap. 6. Nos autem de bonis meritis hoc loco disserimus. Altera conditio est, ut opus illud bonum fiat in obsequium Dei. Meritum enim relationem dicit ad mercedem ab alio accipiendam, proinde qui meretur, apud aliquem meretur. Tertia, ut qui meretur, sit viator. Nam in hac vita stadium est, et prælium, in alia bravium, et corona. Sed de hac conditione vide infra cap. 14. ubi agitur de conditione sexta. Quarta, ut opus sit non solum bonum, sed etiam liberum. Quinta, ut qui meretur, sit amicus et gratus Deo. Sexta, ut intercedat promissio. Septima, ut opus ex charitatis virtute procedat.

Omissis igitur tribus prioribus, de quibus nulla quæstio est, examinare incipiamus quartam, sed quamvis non desint, qui doceant libertatem arbitrii ad merendum non esse necessariam; id enim sensisse Robertus Olchot, testatur Jo. Picus in Apologia quæst. 8. tamen communis Theologorum sententia contrarium habet, ut perspicuum est ex S. Thoma 1. 2. quæst. 114. art. 1. et ex Doctoribus cæteris in 1. sentent. dist. 17. et in 2. dist. 27. et in 3. dist. 18.

Potest autem hæc sententia vera, atque communis probari primo ex divinis litteris utriusque testamenti. Nam Ecclesiast. XXXI.

eum dictum esset: *Qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere malum; et non fecit*: continuo additur meritum, *Ideo stabilita sunt bona illius, et eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum*. Et Apostolus I ad Corinth. IX. *Si volens inquit, hoc ago, mercedem habeo, si autem invitus, dispensatio mihi credita est*. Et II ad Corinth. IX. *Unusquisque prout destinavit in corde suo; non ex tristitia, aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus* (1).

Secundo, idem probatur ex Patribus, quorum testimonia plurima attulimus in v. lib. de gratia et libero arbitrio. Ex quibus paucissima adscribemus, quæ magis proprie ad rem præsentem faciunt.

Sanctus Justinus in Apologia prima circa medium: « Neque enim, inquit, quidquam horum laude dignum esset, nisi illi (homines videlicet) utramque in partem convertere, et quasi flectere se possent ».

Sanctus Irenæus lib. IV. cap. 71. « Qui operantur, inquit, bonum, gloriam et honorem percipient, quoniam operati sunt bonum, cum possent non operari illud ».

Clemens Alexandrinus lib. I. Strom. circa medium: « Sed, inquit, nec laudes, nec vituperationes, nec honores, nec supplicia iusta sunt, si anima non habeat liberam potestatem et appetendi et aggrediendi ».

Sanctus Basilius in orat. quod Deus non sit auctor malorum: « Deo, inquit, non est gratum, quod coactum, sed quod ex virtute recte geritur. Virtus autem ex voluntate, et non ex necessitate fit. Voluntas autem ex his, quæ in nobis sunt, dependet. In nobis autem est liberum arbitrium ».

Sanctus Joannes Chrysostomus hom. 22. in Genes. « Nonne, inquit, manifestum est, sua quemque voluntate vel malitiam, vel virtutem eligere? nam nisi ita esset, et naturæ nostræ potestas insita esset, neque illos puniri, neque istos præmia virtutum accipere oportebat. Verum quia in nostra voluntate totum (post gratiam Dei) relictum est, ideo et peccantibus supplicia proposita sunt, et bene operantibus mercedes et præmia ».

Sanctus Cyrillus lib. II. in Joan. cap. 54. « Liberum, inquit, arbitrium hominis his verbis ostendit, qui ad alterutrum secundum animi sui iudicium potest proficisci. Sic enim juste laudem, si bene agimus, et contraria, si mala committimus, invenimus ».

(1) Eccl. XXXI, 10; I Cor. IX, 17; II Cor. IX, 7.

Tertullianus lib. II. in Marcionem, ante medium: « Cæterum, inquit, nec boni, nec mali merces jure pensaretur ei qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inventus non voluntate ».

Sanctus Hilarius in Psalmum secundum: « Quid, inquit, honoris ac præmii, bonitatis necessitas mereretur, cum malos nosse esse vis quædam inserta non sineret? voluntati ergo promissa bonitas est, ut præmium sibi voluntas bonitatis acquireret ».

Sanctus Hieronymus lib. II. in Jovinianum: « Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur. Alioqui ubi necessitas, nec corona, nec damnatio est ».

S. Augustinus lib. II. de libero arbitrio, cap. 1. « Deinde, inquit, illud bonum, quo commendatur ipsa iustitia in damnandis peccatis, recteque factis honorandis, quo modo esset, si homo voluntatem non haberet liberam? non enim recte factum, aut peccatum esset, quod non fieret voluntate; ac per hoc et pœna injusta esset, et præmium, si homo voluntatem non haberet liberam ».

S. Paulinus in epist. 2. ad Severum: « Quæ nobis, inquit, est gratia, si in alieno tantum fideles fuerimus, nisi de proprio serviamus, id est, de libero voluntatis arbitrio? »

Sanctus Bernardus sermon. 81. in Cantic. « Ubi, inquit, non est libertas, nec meritum. Propterea quæ sunt carentia ratione animalia, nihil merentur, quia sicut deliberatione, ita et libertate carent ».

Tertio, idem probatur rationibus. Primum enim res multæ, ut sol, luna, campi, vineæ, horti, jumenta, pecora, maxima nobis commoda præstant, et tamen non dicuntur proprie de nobis bene mereri, quia non libere agunt, nec possunt aliud facere, quam quod faciunt. Deinde, merito debetur merces, debitum autem non oritur, nisi ex eo, quod unus dat alteri quod suum erat. Nam si rem non suam, sed alienam daret, nihil ei deberetur: nihil autem proprie nostrum est, nisi quod pro arbitrio possumus facere, vel omittere. Ista enim in nostra potestate sunt, et horum dominium proprie habere dicimur. Denique mala opera, nisi libere fiant, pœnam nullam merentur: igitur nec bona opera præmium merebuntur, nisi libere facta fuerint.

CAPUT XI.

Solvuntur objectiones.

Sed contra doctrinam capitis superioris objici solet, quod meritum ex acceptatione dependeat, et possit Deus ad vitam æternam acceptare non solum actiones liberas, sed etiam necessarias, quemadmodum ad Martyrii palmam acceptavit mortem sanctorum Innocentium.

Sed facilis est responsio; pendet enim meritum ab acceptatione Dei, sed non sola. Et potest Deus acceptare ad vitam æternam actionem non liberam, sed non ad meritum vitæ æternæ. Sancti autem Innocentes privilegio singulari gloriam, Martyribus debitam, acceperunt, quamvis illam proprie non meruerint: « Si quæris, inquit sanctus Bernardus in serm. de Natali Innocentium, eorum apud Deum merita, ut coronarentur: quære et apud Herodem crimina, ut cruci darentur. An forte minor Christi pietas, quam Herodis impietas, ut ille quidem potuerit innoxios neci dare, Christus non potuerit propter se occisos coronare? » Et infra: « Cæterum si sunt plane Martyres tui, Deus, ut in quibus nec homo, nec Angelus meritum invenit, singularis tuæ prærogativa gratiæ evidentius commendetur ».

Secundo, objiciuntur Christi merita, quæ constat fuisse maxima atque verissima: et tamen Christus non libere, sed necessario Deum diligebat, quippe qui beatus erat. Nam meritum omne ex charitate pendere, suo loco demonstraturi sumus.

Respondeo: Christus simul viator fuit, et comprehensor, et ideo duplex in eo dilectionis actus inveniri poterat, unus consequens ad visionem Dei, qui necessarius erat, alter consequens ad cognitionem infusam, qui liber ac voluntarius erat. Vide S. Thomam 3. part. quæst. 19. art. 3. ad 1. Deinde quamvis Christus non posset non diligere Deum, tamen poterat ex actibus charitatis imperatis, alios facere, alios omittere pro arbitrio: quemadmodum cæteri tum Angeli, tum homines, qui Deum vident, et ipse etiam Deus, non possunt quidem peccare, aut Deum non semper diligere: tamen possunt in aliis multis rebus pro arbitrio agere.

Itaque electionem passionis, qua nos Chri-

stus redemit, liberam, voluntariamque fuisse testatur Isaias cap. LIII. *Oblatus est, quia ipse voluit*. Et aperte de merito ejusdem passionis: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum*. Et infra: *Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit et saturabitur, etc*. Et ipse Dominus Joan. X. *Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam*. Et: *Potestatem habeo ponendi animam meam* (1).

Tertia objectio contra solutionem argumenti superioris: Christus præceptum habuit a Patre ponendi animam suam, sic enim ipse subjungit Joan. X. *Hoc mandatum accepi a Patre meo*. Unde ad Philip. II. dicitur: *Factus obediens usque ad mortem* (2). At Christus peccare non poterat: igitur non poterat non implere præceptum, ac per hoc electio illa ponendi animam suam, non libera sed necessaria fuit.

Respondeo: Duplex est necessitas, altera interna, altera externa; necessitas interna est, cum ipsa potentia naturaliter determinata est ad unum; vel cum objectum eam ex necessitate determinat, et hæc necessitas impedit libertatem, ac per hoc meriti rationem. Necessitas externa est, cum remanet in voluntate vera indifferentia, et indeterminatio ad utrumlibet, sed tamen fieri non potest, ut eligat non servare præceptum, quoniam regitur et gubernatur a Deo, qui semper illi objicit ea media ad non peccandum, quæ videt eam acceptaturam. Hæc necessitas non tollit libertatem, nec meriti rationem, et talis fuit non solum in Christo, sed etiam in iis, qui dicuntur confirmati in gratia.

At si res ita se habet, sicut confirmati in gratia, absolute peccare poterant, quamvis peccaturi non essent, lethaliter saltem, ita et Christus peccare potuit absolute, quamvis peccaturus non esset.

Respondeo: Magnum est discrimen inter Christum, et alios confirmatos in gratia. Christus enim, quia Deus, et homo erat, etiam cum viator esset, habebat intra se, unde peccare non posset. Divinitas enim, quæ humanitatem regebat, unita erat ipsi humanitati Christi hypostatice, ac per hoc intrinsicum, et naturale erat Christo, ut non posset peccare etiam secundum humanitatem, et ideo absolute, et simpliciter Christus, etiam ut homo viator (stante hypostatice unione) peccare non potuit. At cæteri con-

(1) Isai LIII, 7, 10, 11; Joan. X, 18. — (2) Joa. X, 18; Phil. II, 8.